

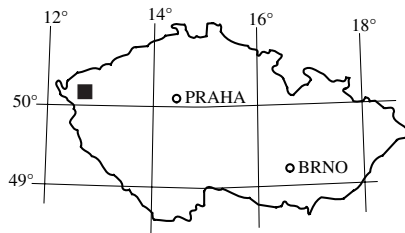
PŘEDBĚŽNÁ ZPRÁVA O RODU STENEOFIBER (MAMMALIA, RODENTIA) Z TERCIÉRNÍ LOKALITY DOLNICE V CHEBSKÉ PÁŇVI

Preliminary study of the genus *Steneofiber* (Mammalia, Rodentia) from the Tertiary period locality of Dolnice (Cheb Basin)

JANA NEDOMOVÁ

Paleontologické oddělení Národního muzea, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1

(11-14 Cheb)

Key words: *Castoridae, dentition, Lower Miocene, Ottnangian, Middle Orleanian, Biozone MN 4*

Abstract: The locality of Dolnice is situated in the North Bohemian rift depression, in its western part – the Cheb Basin. In the greenish calcareous marls and clayey silts of marginal parts of the Basin fauna has been detected. The rodent fauna gives evidence of its age – the Lower Miocene – Paratethys stage Ottnang, Mammal age Middle Orleanian, Biozone MN4. The flora suggests rather inconstant, wet climate of the warmest phase of the Lower Miocene. Two individuals of the beavers have been discovered on the locality.

Úvod

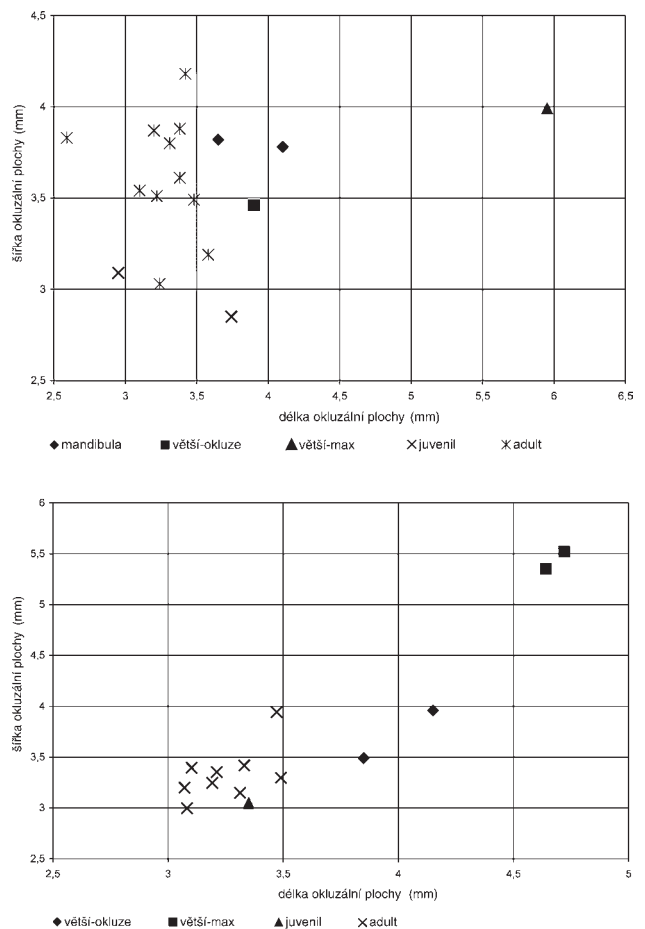
Předběžná zpráva z výzkumů terciérní fauny bobrovitých v západních Čechách podává základní informace o nálezích rodu *Steneofiber* z lokality Dolnice. Studovaný materiál pochází ze sběrů prof. O. Fejfar, uložených ve sbírkách Národního muzea. Souběžně s nálezem z lokality Dolnice jsou studováni i zástupci všech rodů bobrovitých z ostatních terciérních lokalit (Františkovy Lázně, Merkur-sever a Tuchořice). Vzhledem k různému stáří lokalit lze od uvedeného studia očekávat nástin fylogenetického vývoje bobrovitých v českém terciéru.

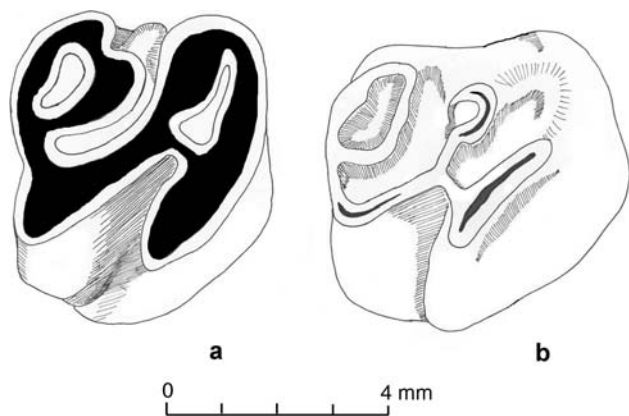
Popis lokality

Lokalita Dolnice 1–3 se nachází v z. části severočeské riftové deprese, v tzv. chebské páňvi.

Samotná chebská páňva s velmi složitou vnitřní strukturou vznikla na křížení oherského riftu (sv.-jz. směr) s chebsko-domažlickým příkopem (ssz.-jjv. směr), hloubka jednotlivých poklesů se zvětšuje směrem od Z k V. Právě na z. okraji chebské páňvy v nadloží druhé uhelné slaje, která by mohla odpovídat slojím Anežka a Antonín v sokolovské páňvi, byla v poloze zelenavých slínů a prachovců objevena tato paleontologická lokalita. O. Fejfar zde zjistil celkem

tři polohy s bohatou savčí faunou – s vačnatci, hmyzožravci, hlodavci, zajíci, šelmami, lichokopytníky (nosorožcovití a koňovití zástupci), sudokopytníky (kančilovití, jelenovití a prasatovití zástupci) a chobotnatci (FEJFAR – KVAČEK et al. 1993). Významní jsou zejména první imigranti z řad křečkovitých hlodavců – *Eumyarion weinfurteri* (SCHAUB & ZAPFÉ), *Democricetodon franconius* FAHLBUSCH, *Megacricetodon* cf. *collongensis* (MEIN), *Anomalomys minor* FEJFAR a *Neocometes similis* FAHLBUSCH. Na jejich podkladě bylo stáří lokality určeno na stupeň ottnang (podle dělení centrální Paratethydy) a savčí stupeň orlean, zónu MN 4 (FEJFAR 1974). Vedle hlodavců je zde však významný i nález mastodonta *Gomphotherium angustidens* (CUVIER) a dalšího chobotnatce *Deinotherium bavaricum* (H. v. MEYER). Jezerní

Obr. 2. Ukázka okluzálních ploch nalezených zubů. a – menší zástupce s dokonale obroušenou skusnou plochou (adultní stadium); b – větší zástupce s okluzální plochou v počátku obrusu (juvenilní stadium). U juvenilního zubu je patrné rozšíření zubního sloupce hluboko pod okluzální plochou.

slínovce však poskytly i nálezy kaprovitých ryb (OBRHELOVÁ 1979), ptáků, ještěrek, slepýšovitých ještěřů a hadů (FEJFAR – ROČEK 1986). Pro zdejší vegetaci jsou charakteristické typické prvky tzv. mastixioidní flóry, které vypovídají o optimálním klimatickém období spodního miocénu v jeho nejtěplejší fázi. Pro tento stupeň jsou typické převážně stálezelené širokolisté stromy. Rod *Taxodium* se zde většinou nevyskytuje (FEJFAR – KVAČEK et al. 1993).

Postavení nadčeledi Castoroidea v systému

Castoroidea GILL, 1872

Castoridae GRAY, 1821

Castorinae GRAY, 1825

Steneofiber GEOFFROY-SAINT-HILAIRE, 1833

Metodika

Ve studovaném materiálu převažovala dentice. Jednotlivé zuby byly často poškozeny v kořenové části nebo měly po-

délně odštipnutou sklovinu po celé výšce zubu. Na odontologickém materiálu bylo souběžně se studiem jednotlivých zubů provedeno i podrobné morfometrické studium. Na volných zubech (molárech a premolárech), které nebyly v čelistech, bylo měřeno celkem 5 hodnot, z nichž největší výpovědní hodnotu má délko-šířkový index, měřený na okluzální ploše ve dvou rovinách: sagitální (délka) a transverzální (šířka). U terciérních zástupců jsou na dentici vyvinuty dva až tři kořeny (podle příslušného zubu). Tento znak společně se stavem „opotřebením“ okluzy byl použit pro rozřídění zubů do skupin představujících různé stáří jedinců.

Závěry

Protože jde o první zprávu z celkového výzkumu, která je věnována pouze jediné lokalitě, nelze odvozovat žádné fylogenetické vztahy uvnitř čeledi Castoridae. Ve studovaném materiálu se zřídka vyskytovaly zuby, které se lišily od ostatních svou velikostí. U těchto větších exemplářů se vždy jednalo o juvenilní jedince, nelze tedy jejich větší velikost vysvětlit stářím jedince. Tato skutečnost potvrzuje, že se na lokalitě Dolnice vyskytovaly dva různé taxony bobrovitých (FEJFAR – KVAČEK et al. 1993). Zda se jednalo o různé druhy či rody, je v současnosti předmětem studia (HUGUENEY 1999).

Literatura

- FEJFAR, O. (1974): Die Eomyiden und Cricetiden (Rodentia, Mammalia) des Miozäns der Tschechoslowakei. – *Palaeontographica*, Abt. A, 146, 100–180, Stuttgart.
- FEJFAR, O. – KVAČEK, Z. et al. (1993): Exkursion Nr. 3, Tertiary basins in Northwest Bohemia – *Paläontologische Gesellschaft*, 63, 1–35.
- FEJFAR, O. – ROČEK, Z. (1986): The Lower Miocene Vertebrate Fauna of Dolnice, Cheb Basin (western Bohemia, Czechoslovakia). – *Acta Univ. Carol., Geol., Spinar Vol.*, 233–249, Praha.
- HUGUENEY, M. (1999): Family Castoridae. – *The Miocene Land Mammals of Europe*, 281–300, Paris.
- OBRHELOVÁ, N. (1979): Süßwasser-Ichthyofauna im Tertiär der ČSSR. – *Čas. Mineral. Geol.*, 24, 2, 135–146, Praha.